

Základní pojmy NADÁNÍ, TALENT, INTELIGENCE

V odborné literatuře ovšem můžeme najít mnoho definic všech těchto 3 pojmů.

Různé jsou také pohledy na jejich vzájemný vztah.

1) Nadání a talent

- *Synonyma*
- *Nadání vrozené dispozice a talent projevené, rozvinuté vlivem prostředí*
- *Nadání kognitivní oblast – talent v umělecké, sportovní oblasti*
- *Další pojetí podle autorů, jaké oblasti zahrnují do definice*

Definice

Psychologický slovník (Hartl, Hartlová, 2000, s. 338): „**Nadání je soubor vloh jako předpoklad k úspěšnému rozvíjení schopností; nejčastěji používáno ve spojení s jedinci podávajícími nadprůměrné výkony při činnosti tělesné i duševní.**“

Pedagogický slovník (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 164): „**V pedagogickém pojetí převládá tradiční představa o nadání jako o výjimečné složce osobnosti některých jedinců, zejména pro umělecké obory, pro sport, jazyky a matematiku.**“

Speciálně pedagogický slovník (Havigerová In Skutil, 2011, s. 134) rozlišuje pojmy nadání, nadané dítě a nadané chování: „**Nadání je chápáno jako dispozice k jistým druhům výkonů. Nadané dítě je takové, které soustavně vykazuje významné výkony v nějaké hodnotové oblasti snažení. Nadané chování je rozvinutí dispozice či realizace potenciálu.** (Havigerová, 2011, s. 17, 18)

Podle autorů Hartla a Hartlové, (2000): „**Nadání je soubor vloh jako předpoklad k úspěšnému rozvíjení schopností; nejčastěji používáno ve spojení s jedinci podávajícími nadprůměrné výkony při činnosti tělesné i duševní.**“

Monika Stehlíková (2018) uvádí, že o nadání mluvíme ve chvíli: „**když u jedince dochází k průniku nadprůměrné schopnosti, tvořivosti, zaujetí a angažovanosti**“. Zároveň s tím spojuje fakt, že: „**v činnosti, která s nadáním souvisí, pociťuje občas určitou lehkost, jako by mu šla ‚sama od sebe‘, a proto se k této činnosti vrací.**“

Joan Freemanová, zakladatelka mezinárodní společnosti ECHA (Evropská rada pro vysoké schopnosti, jejich výzkum a rozvoj) a poradkyně britské vlády uvádí: „**Vysoce nadaní jsou ti, kteří vykazují mimořádně vysokou úroveň své činnosti, ať už v celém spektru nebo v omezené oblasti, nebo ti, jejichž potenciál ještě nebyl pomocí testů ani experty rozpoznán.**“

Paul Witty, spolupracovník Center for Gifted Education, Williamsburg, Virginia, se domnívá, že: **„Nadané nebo talentované je to dítě, které soustavně vykazuje významné výkony v jakékoliv hodnotné oblasti snažení.“**

U definic všech výše uvedených autorů si můžeme všimnout společných znaků pro vymezení pojmu nadání/talent. Všichni píšou o jakémisi **mimořádném, rozdílném výkonu**, kterým se liší jedinec od druhých. Spojují s nadáním i pojmy, jako jsou nadprůměrné schopnosti, tvořivost/kreativita, úspěšnost, výjimečnost. Můžeme si tedy všimnout, že nadání je zobrazováno jak v intelektuálních, tak v pohybových a v neposlední řadě i v kreativních činnostech.

Podle vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, (§ 27) se uvádí pouze to, že za nadaného se: **„považuje především žák, který při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech“**

Důležitým pojmem je i **mimořádně nadaný žák**, který podle již zmíněné vyhlášky je: **„žák, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech“** (vyhláška č. 27/2016 Sb., 2016).

Tabulka IQ - označení úrovně kognitivních schopností jedince (Havigerová, 2011, s. 22)

IQ		Označení úrovně kognitivních schopností jedince	
115-130	bystrý jedinec	13,59 %	clever
130-145	nadprůměrně nadaný	2,14%	moderately gifted
145-160	vysoce nadaný	0,13 %	highly gifted
160-175	mimořádně nadaný		exceptionally gifted
175-190	velmi vysoce nadaný		profoundly gifted
190 +	„nevyléčitelně“ nadaný		„terminally“ gifted

Intelligence

S nadáním se pojí další důležitý pojem, kterým je intelligence. Intelligence je velmi komplexní lidská schopnost, kterou lze těžce uchopit a definovat. Neexistuje pevně ucelená definice intelligence.

- J. P. Guilford – **„Intelligence je schopnost zpracovávat informace. Informacemi je třeba chápat všechny dojmy, které člověk vnímá“**(Praus, Nedat).

Definice, které uvádí Mensa:

“Intelligence je všeobecná schopnost individua vědomě orientovat vlastní myšlení na nové požadavky, je to všeobecná duchovní schopnost přizpůsobit se novým životním úkolům a podmínkám.” (William Stern)

“Intelligence je vnitřně členitá a zároveň globální schopnost individua účelně jednat, rozumně myslet a efektivně se vyrovnávat se svým okolím.” (David Wechsler)

Moderní pojetí intelligence

R. Sternberg: „*schopnost dosažení úspěchu v životě a zajištění (si) osobního standardu v kontextu konkrétních sociokulturních podmínek, v nichž se jedinec nachází*“

E. Landau: „*schopnost sbírat informace a využívat je v různých situacích*“

Vágnerová (2016) vymezuje inteligenci jako: „kompletní funkci, která zahrnuje:

- schopnost myslet a účelně zpracovávat dostupné informace,
- učit se ze zkušeností,
- využívat svoje znalosti a schopnosti ke zvládnání různých požadavků běžného a profesního života, popřípadě k jejich změně a k přizpůsobení prostředí svým potřebám, a k plánování a řízení svých aktivit“ (Vágnerová, 2016).

Gardnerova teorie mnohočetných inteligencí:

Intelligence je: „... soubor dovedností, které umožňují jedinci vyřešit skutečné problémy nebo obtíže, s nimiž se setkává, a pokud je to třeba, dosáhnout účinného výsledku; intelligence také umožňuje problémy nacházet nebo vytvářet a tím klade základy pro osvojení si nových vědomostí“.

Pro Gardnera intelligence nepředstavuje jednotný pojem, nýbrž se skládá z osmi odlišných typů inteligencí: **lingvistické, logicko-matematické, prostorové, tělesně-kinestetické, hudební, intrapersonální, interpersonální a přírodovědné.** Tyto intelligence jsou podle Gardnera vzájemně nezávislé a každá představuje samostatně fungující systém. Jednotlivé systémy však spolu mohou spolupracovat a vést k inteligentnímu chování.

Schéma teorie mnohonásobné inteligence

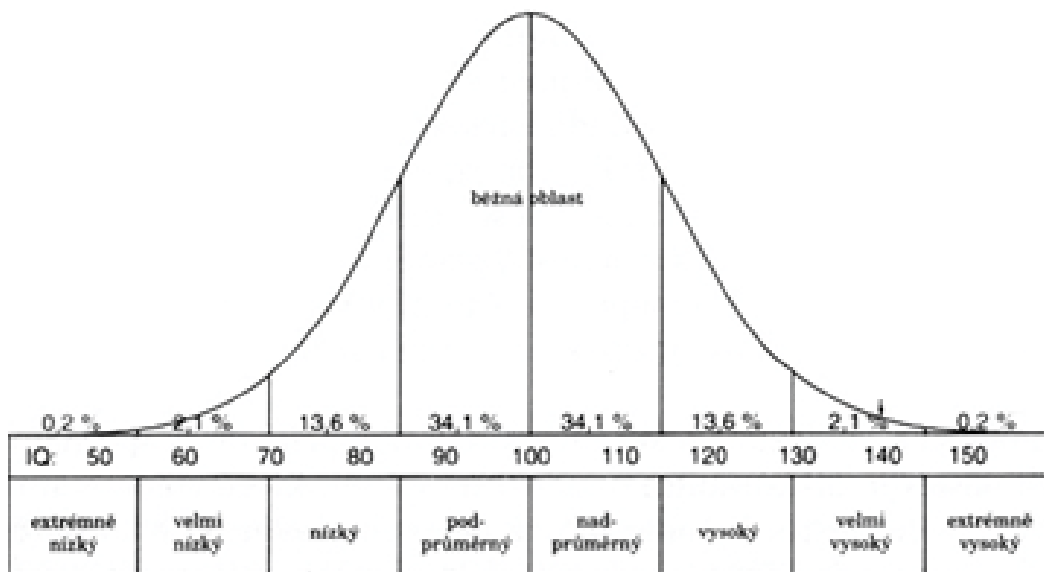

Zdroj: <http://deti.mensa.cz>

Měření inteligence

- 1905 - první moderní inteligenční test označený jako Binet-Simonova inteligenční škála;
- po úpravách dalších autorů (Theodore Simon, Lewis M. Terman, **William Stern**) dala tato škála základ pro běžně používané moderní inteligenční testy, hovorově nazývané **IQ testy**.

Rozložení inteligence znázorňuje tzv. Gaussova křivka. Největší oblast křivky zahrnuje populaci s podprůměrnou a nadprůměrnou inteligencí. Menší zastoupení je poté v pásmech nízké inteligence nebo vysoké inteligence.

Zdroj: Mensa

Intelligence - nadání

Existuje mnoho názorů na tento vztah, což souvisí s problematickým definováním obou pojmů, tedy existuje mnoho různých odpovědí.

- ALE **nelze ztotožňovat pojem inteligence s pojmem nadání.**
- ALE – dle Laznibatové: „**Intelligence je základním kamenem pro vysvětlení nadání.**“